

‘Of poëzie in de klas leuk wordt, hangt af van de leraar’

Poëzie-onderwijs in Duitsland

Poëzie wint weer terrein in Duitse klaslokalen sinds de leraar niet meer zegt: ‘leer dit gedicht uit je hoofd’, maar opdracht geeft om zelf creatief te worden. Leerlingen mogen proeven hoe het is om zelf een dichter te zijn. Een korte impressie over het huidige poëzie-onderwijs in Duitsland met de ervaring van twee Duitse docenten en een leerling.

Michael Evers

In de leerplannen in Duitsland heeft poëzie tot aan het eindexamen een voorname plaats. Een vaste leeslijst, waaraan de leerlingen zich moeten houden, bestaat echter niet. Bovendien heb je in Duitsland te maken met een versnipperd onderwijs. Eén nationale eenheid kennen ze niet; iedere deelstaat kent zijn eigen lesprogramma. Deze Duitse ‘Länder’ mogen hun eigen onderwijsprogramma samenstellen. De vragen voor het eindexamen verschillen zelfs per school.

Drempelvrees

“In het begin reageren leerlingen vaak geschokt, als zij voor het eerst met poëzie in aanraking komen,” legt docent Jürgen Konradi uit. “Maar die drempelvrees verdwijnt snel,” is zijn ervaring. Konradi is leraar Duits op een middelbare school in Nordrhein-Westfalen en is tevens betrokken bij de opleiding van nieuwe docenten. “In de lagere klassen doen wij niet zoveel aan methodiek of taalwetenschap,” vertelt hij. “Gedichten dienen ter illustratie van een tijdperk of van een lesonderwerp. Bijvoorbeeld de liefde van de middeleeuwen tot aan heden of het thema oorlog. De leer-

lingen moeten door het werken met gedichten de culturele achtergronden leren kennen.”

In de laatste drie jaar voor het ‘Abitur’, het Duitse eindexamen, is er meer tijd voor poëzie. “Wij werken natuurlijk niet een half jaar alleen maar met gedichten,” legt Konradi uit. Er wordt bij poëzie meer aandacht besteed aan rijm een ritme. Ook komen methodes en literatuurgeschiedenis komen aan bod. “In het begin is dit altijd wennen voor de leerlingen. Zij zien al snel dat een formele analyse van een gedicht alleen een middel is om tot de kern van de tekst door te dringen.” Poëzie wordt ook gebruikt om een dwarsdoorsnede van de literatuurgeschiedenis te geven of om tijdperken met elkaar te vergelijken, zoals barok en expressionisme. “Dan kies ik gedichten die over hetzelfde onderwerp gaan, politieke poëzie bijvoorbeeld.”

De Duitse leerlingen krijgen natuurlijk een inleiding in de poëzie als literair genre. Er zijn echter geen vakoverschrijdende poëzie-programma’s en ook geen leeslijst. “De leraar bepaalt, welke gedichten hij wil behandelen,”

zegt Konradi. Binnen iedere school is er vaak wel onderling overleg om te voorkomen, dat leerlingen twee keer hetzelfde doen, als zij in een andere groep of klas komen.”

Poëzie in de vreemde taal

Het onderwijsprogramma voor Duits lijkt in vele punten op wat de leerplannen in Nordrhein-Westfalen voor Engels en Frans bevatten. Konradi’s collega, docent vreemde talen Herbert Evers vertelt, hoe leerlingen de Franse en Engelse poëzie leren kennen. “Gedichten zijn bouwstenen voor een reeks teksten waarmee ik een bepaald onderwerp benader,” zegt Evers. “Dood en leven, oorlog en vrede bijvoorbeeld of de verhouding tussen blanken en zwarten in de VS. Ik doe dus niet drie weken alleen maar gedichten.” Voor de Franse poëzie bestaat er een lijst met tekstvoorstellen, de docent blijft echter vrij in zijn keuze, net als bij Engels, waar geen teksten aanbevolen worden. “Gedichten zijn niet meteen populair in de klas,” weet Evers te vertellen. “Je moet poëzie op een voorzichtige manier onder de aandacht van de leerlingen brengen. In de Franse les is dit bijvoorbeeld goed mogelijk doordat ook de chansons tot de poëzie worden gerekend. De muziek kan dus helpen het ijs te breken.”

Literatuurles in Duitsland

Vertrouwd

Een keer vertrouwd met poëzie geven leerlingen vaak zelfs de voorkeur aan een eindexamenvraag over een gedicht in plaats van te kiezen voor een lange prozatekst,” zeggen Konradi en Evers. Een gedicht is overzichtelijker, beelden en argumentatie zijn makkelijker te volgen.

“Vroeger had ik nog meer moeite met poëzie in de klas,” vertelt Konradi. “De interpretatie was heel ideologisch, bijvoorbeeld bij Brecht. Christelijke normen en waarden waren op het platteland toen nog belangrijker. Maar zulke problemen bestaan nu natuurlijk niet meer.”

Hoe beleven de leerlingen hun eigen poëzie-onderwijs?

“Vaak kunnen wij zelf ook gedichten schrijven,” zegt Antje, een middelbare scholiere. “Dat vind ik wel interessant.” In haar les Duits kwam ook de dadaïstische poëzie aan bod. “Dan zie je dat gedichten niet altijd moeten rijmen,” aldus Antje. “Of poëzie leuk wordt of niet, hangt ook veel van de docent af,” is haar conclusie. En dat geldt natuurlijk niet alleen voor poëzie... ■